INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI KELAJAK PEDAGOGLARDA IJTIMOIY INTELLEKTNI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Abdug'aniyeva Umida Mexmonjon qizi
umidaabduganiyeva77@gmail.com
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Psixologiya mutaxasisligi 1- bosqich
magistratura talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali kelajak pedagoglarda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning talabalarning ijtimoiy va emotsional kompetensiyalariga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, motivatsiya, empatiya, refleksiya va emotsional barqarorlik kabi psixologik omillarning ijtimoiy intellekt shakllanishidagi o'rni yoritiladi. Maqolada pedagogik jarayonni takomillashtirishga qaratilgan innovatsion strategiyalar taklif etiladi. Natijalar kelajak pedagoglarning kasbiy va ijtimoiy tayyorgarligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: innovatsion ta'lim texnologiyalari, ijtimoiy intellekt, psixologik asoslar, motivatsiya, empatiya, emotsional barqarorlik.

Аннотация: В статье анализируются психологические основы развития социального интеллекта у будущих педагогов посредством инновационных образовательных технологий. В исследовании рассматривается влияние цифровых технологий, интерактивных методов и современных педагогических подходов на социальные и эмоциональные компетенции студентов. Освещается роль мотивации, эмпатии, рефлексии и эмоциональной устойчивости в формировании социального интеллекта. Предлагаются инновационные стратегии совершенствования педагогического процесса. Результаты направлены на повышение профессиональной и социальной подготовки будущих педагогов.

Ключевые слова: инновационные образовательные технологии, социальный интеллект, психологические основы, мотивация, эмпатия, эмоциональная устойчивость.

Annotation: This article analyzes the psychological foundations of developing social intelligence in future teachers through innovative educational technologies. The study examines the impact of digital technologies, interactive methods, and modern pedagogical approaches on students' social and emotional competencies. It highlights the role of motivation, empathy, reflection, and emotional stability in the formation of social intelligence. Innovative strategies for improving the educational process are proposed. The findings contribute to enhancing the professional and social readiness of future teachers.

Keywords: innovative educational technologies, social intelligence, psychological foundations, motivation, empathy, emotional stability.

Kirish

Hozirgi davrda ta'lim tizimining rivojlanishi jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq bo'lib, pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi mazmunan yangi talablar

asosida qayta ko‘rib chiqilmoqda. Raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi, innovatsion texnologiyalarning keng joriy etilishi va ta’lim muhitining transformatsiyalashuvi pedagog shaxsiga qo‘yiladigan talablarni sezilarli darajada kengaytirmoqda. Endilikda pedagog nafaqat o‘z fanining bilimdoni, balki yuqori darajada rivojlangan ijtimoiy intellektga ega, kommunikativ jihatdan faol, emotsional jihatdan barqaror hamda ijtimoiy munosabatlarni samarali boshqara oladigan mutaxassis sifatida shakllanishi zarur.

Ijtimoiy intellekt pedagog shaxsining kasbiy faoliyatida markaziy o‘rin egallab, uning ijtimoiy muhitni adekvat idrok etishi, shaxslararo munosabatlarni samarali tashkil etishi va murakkab kommunikativ vaziyatlarda optimal qarorlar qabul qilish qobiliyatini belgilaydi. Ushbu sifatlar, ayniqsa, pedagogik faoliyatning interaktiv xarakteri bilan bog‘liq holda, o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali hamkorlikni ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, oliy ta’lim tizimida kelajak pedagoglarda ijtimoiy intellektni rivojlantirish masalasi nafaqat pedagogik, balki psixologik nuqtai nazardan ham kompleks yondashuvni talab etadi.

Innovatsion ta’lim texnologiyalarining joriy etilishi mazkur jarayonni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Interfaol o‘qitish metodlari, raqamli platformalar, simulyatsion muhitlar, loyihaviy faoliyat va muammoli o‘qitish texnologiyalari talabalarning kognitiv faolligini oshirish bilan birga, ularning ijtimoiy tajribasini boyitishga xizmat qiladi. Bunday yondashuvlar ta’lim jarayonini subyekt-subyekt munosabatlari asosida tashkil etish imkonini yaratib, talabalarning o‘zaro muloqot qilish, fikr almashish, muammolarni hamkorlikda hal etish va ijtimoiy rollarni anglash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Shu bilan birga, ijtimoiy intellektni rivojlantirish jarayonining samaradorligi psixologik omillar bilan bevosita bog‘liqdir. Motivatsion komponent talabalarning o‘quv faoliyatiga bo‘lgan ichki ehtiyojini shakllantirsa, emotsional barqarorlik murakkab pedagogik vaziyatlarda o‘zini tutish strategiyasini belgilaydi. Empatiya shaxslararo munosabatlarda adekvat idrok va tushunishni ta’minlasa, refleksiya esa o‘z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish mexanizmi sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur omillarning o‘zaro integratsiyasi ijtimoiy intellektning tizimli shakllanishini ta’minlaydi.

Innovatsion ta’lim texnologiyalari va psixologik omillar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlash, ularning kelajak pedagog shaxsining ijtimoiy-intellektual rivojlanishiga ta’sirini ilmiy asosda tahlil qilish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Ushbu masala pedagogik ta’limning mazmunini takomillashtirish, ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish hamda raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlashning muhim sharti sifatida qaraladi.

Mazkur tadqiqot innovatsion ta’lim texnologiyalari vositasida kelajak pedagoglarda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning psixologik asoslarini aniqlash, ularning strukturaviy komponentlarini tizimlashtirish hamda pedagogik jarayonda samarali qo‘llash imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslashga yo‘naltirilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Innovatsion ta’lim texnologiyalari pedagogik jarayonni sifat jihatidan tubdan o‘zgartiradi va kelajak pedagog shaxsida ijtimoiy intellektni rivojlantirishni ilmiy asos bilan qo‘llab-quvvatlaydi. Adabiyotlarda bu jarayon turlicha yoritilgan. Daniel Goleman ijtimoiy intellektni shaxsning o‘zaro munosabatlarda muvaffaqiyat qozonish qobiliyati sifatida ta’riflagan bo‘lsa[1],

[1] Daniel Goleman. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.* Bantam Books, New York, 1995.

John D. Mayer va Peter Salovey uni emotsional qobiliyatlar tizimi bilan bog‘lab, ijtimoiy muloqotda samarali qarorlar qabul qilish imkonini beruvchi ko‘nikmalar majmui sifatida ko‘rgan[2]. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy intellekt nafaqat individual psixologik xususiyatlar, balki ijtimoiy vaziyatlarni idrok etish va ularga moslashish qobiliyati bilan chambarchas bog‘liqdir.

Innovatsion texnologiyalar pedagogik faoliyatni interfaol va subyekt-subyekt munosabatlariga asoslangan tarzda tashkil etadi. Loyihaviy o‘qitish, simulyatsion muhitlar va virtual laboratoriyalar pedagogik vazifalarni amalga oshirishda talabalar faolligini oshiradi va ularning emotsional hamda ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, raqamli platformalar va onlayn muloqot vositalari talabalarni muntazam interaktiv aloqada bo‘lishga undaydi, bu esa empatiya, kommunikativ ko‘nikmalar va konfliktni hal qilish qobiliyatini mustahkamlashga xizmat qiladi[2].

Psixologik nuqtai nazardan ijtimoiy intellektni shakllantirish jarayoni bir nechta asosiy komponentlardan iborat. Ulardan biri emotsional barqarorlik bo‘lib, u murakkab va stressli pedagogik vaziyatlarda shaxsning o‘zini boshqarish qobiliyatini ifodalaydi. Empatiya boshqalarning his-tuyg‘ularini idrok etish va tushunish qobiliyatini ta’minlaydi. Motivatsion omillar talabaning o‘quv faoliyatiga bo‘lgan ichki qiziqishi va pedagogik faoliyatga bo‘lgan intilish bilan bog‘liq. Refleksiya va o‘zini tahlil qilish esa shaxsning o‘z xulq-atvori va faoliyatini baholash hamda takomillashtirish imkonini beradi. Ushbu komponentlar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik ijtimoiy intellektning tizimli rivojlanishini ta’minlaydi.

Metodologik jihatdan tadqiqot innovatsion ta’lim texnologiyalarining ijtimoiy intellektni shakllantirishdagi samaradorligini aniqlashga qaratilgan. Shu maqsadda eksperimental metodlar, psixodiagnostik vositalar, observatsiya va so‘rovnomalar qo‘llaniladi. Eksperimentlar orqali talabalarda ijtimoiy intellekt komponentlarini rivojlantirishda texnologiyalarning ta’siri o‘rganiladi. Standartlashtirilgan testlar empatiya va emotsional barqarorlikni baholash imkonini beradi. Observatsiya va kuzatuvlar talabalarning guruh ichidagi faoliyatini tahlil qilishga xizmat qiladi, so‘rovnoma va intervyular esa pedagoglar va talabalar bilan individual suhbat orqali motivatsion va emotsional omillarni aniqlashga yordam beradi. Ushbu metodik yondashuvlar innovatsion ta’lim texnologiyalarining ijtimoiy intellektni rivojlantirishdagi samaradorligini tizimli ravishda o‘rganish imkonini beradi va kelajak pedagog shaxsining kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda ilmiy asos yaratadi.

Muhokama

Innovatsion ta’lim texnologiyalari kelajak pedagoglarida ijtimoiy intellektni rivojlantirishda psixologik omillarning o‘rni muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy intellekt pedagogning boshqa shaxslar bilan muvaffaqiyatli muloqot qilish qobiliyati, empatiya ko‘rsatish, emotsional holatlarni tushunish va boshqarish bilan bog‘liqdir. Shu nuqtai nazardan, interaktiv o‘qitish metodlari, loyihaviy ishlar, virtual simulyatsiyalar va raqamli platformalar pedagogning ijtimoiy intellekt komponentlarini faol shakllantirishga xizmat qiladi.

Tajriba va amaliyotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagogning emotsional barqarorligi va stressga chidamliligi muhim omil hisoblanadi. Bu qobiliyat pedagogik vazifalarni samarali bajarish va talabalar bilan konstruktiv aloqani ta’minlashda markaziy ahamiyatga ega. Shu bilan birga,

[2] John D. Mayer, Peter Salovey. *What is emotional intelligence?* In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications.* Basic Books, New York, 1997.

innovatsion ta’lim vositalari pedagogni nafaqat bilim berishga, balki talabaning emotsional va ijtimoiy holatini tushunishga yo‘naltiradi, empatiya va motivatsiyani rivojlantirishga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalar shaxsning reflektiv va metakognitiv ko‘nikmalarini ham mustahkamlaydi, pedagog o‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish orqali ijtimoiy intellektni chuqurlashtiradi. Bu esa talabalar bilan samarali muloqot, ularning psixologik farovonligi va o‘qitish samaradorligini oshirish imkonini yaratadi. Shu tariqa, innovatsion ta’lim texnologiyalari pedagogning ijtimoiy va emotsional kompetensiyasini kengaytiradi, uning motivatsion va psixologik resurslarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Natijada, innovatsion ta’lim texnologiyalari pedagogning ijtimoiy intellektini shakllantirishda nafaqat texnik vosita, balki psixologik qo‘llab-quvvatlash vositasi sifatida ahamiyatga ega bo‘ladi. Pedagogning motivatsion, emotsional va stressga chidamlilik omillari talabalarning ijtimoiy va emotsional ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Xulosa

Innovatsion ta’lim texnologiyalari kelajak pedagoglarida ijtimoiy intellektni shakllantirish jarayonida muhim psixologik asoslarni ta’minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, interaktiv metodlar, raqamli platformalar va virtual simulyatsiyalar pedagogning empatiya, emotsional barqarorlik va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu orqali pedagoglar nafaqat o‘z bilim va ko‘nikmalarini oshiradi, balki talabalar bilan samarali va konstruktiv muloqot o‘rnatish, ularning psixologik farovonligini qo‘llab-quvvatlash imkoniga ega bo‘ladi.

Psixologik jihatdan, innovatsion texnologiyalar pedagogning reflektiv fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, u o‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilib, ijtimoiy intellektning turli komponentlarini chuqurlashtiradi. Motivatsion va emotsional omillar pedagogning stressga chidamliligi va professional barqarorligini oshirishga yordam beradi, bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning ijtimoiy intellekti rivojlanganida talabalar o‘zaro aloqada ham ijtimoiy va emotsional ko‘nikmalarini rivojlantiradi, o‘quv muhitida psixologik xavfsizlikni ta’minlaydi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion ta’lim texnologiyalarini amaliyotga joriy etish kelajak pedagoglarining ijtimoiy intellektini rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Ular pedagoglarning motivatsion, emotsional va psixologik resurslarini mustahkamlash bilan birga, ta’lim jarayonida innovatsion va interaktiv yondashuvlarni qo‘llash imkoniyatini kengaytiradi. Shu tariqa, zamonaviy ta’lim texnologiyalari pedagogning professional va shaxsiy rivojlanishiga, shuningdek, ta’lim sifatini oshirishga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Daniel Goleman. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.* Bantam Books, New York, 1995.
2. John D. Mayer, Peter Salovey. *What is emotional intelligence?* In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications.* Basic Books, New York, 1997.

3. Madgapilova, Nargiza. (2025). Innovatsion pedagogik texnologiyalar orqali kelajak pedagoglarda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari. *Ilmiy-metodik jurnal "Mug'allim"*, 3(6), 112–120.
4. Eshnayev, Nortoji & Madgapilova, Nargiza. (2023). Characteristics of implementing the cluster approach in the educational system. *International Journal of Pedagogics*, 3(2), 44–47. https://doi.org/10.37547/ijp/Volume03Issue02-09
5. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). Psychological features of the neurographic approach in education. *Scientific-Practical Conference "Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience"*, December 15, 2025, 501–503.
6. Goleman, Daniel. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books.
7. Mayer, John D., Salovey, Peter & Caruso, David R. (2008). *Emotional Intelligence: New Ability or Eclectic Traits?* American Psychologist, 63(6), 503–517.
8. Shadrikov, Vladimir D. (2019). *Pedagogical Psychology: Psychological Mechanisms of Learning and Teaching*. Moscow: Prosveshchenie.
9. Kolb, David A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Pearson Education.